

SMURTO PREVENCIJA MOKYKLOSE

Gerbiami konferencijos dalyviai,

Džiaugiuosi galėdama įsitraukti į konferencijos, kuri telkia jėgas stabdyti smurto ir patyčių plitimą mūsų šalies mokyklose ir visuomenėje, darbą. Ši itin reikalinga konferencija sudaro puikią progą iš garbingų mokslininkų, praktikų daugiau sužinoti apie Europoje taikomas veiksmingiausias šios srities strategijas. Esu tikra, kad **situacijos analizė, Lietuvos ir atvykusių ekspertų žinios, patirtis, siūlymai padės greičiau pasiekti norimo rezultato - Lietuvos mokyklose sukurti saugią aplinką.**

Esu dėkinga už Lietuvai rodomą dėmesį į konferenciją atvykusiam vienam didžiausių savo srities autoritetų pasaulyje – Bergeno universiteto profesoriui Danui Olweus, kuris daugiau kaip trisdešimt metų nagrinėja patyčių ir smurto temas. Šio profesoriaus sukurtą programą apsisprendėme diegti Lietuvoje. Malonu matyti visus svečius ir konferencijos dalyvius.

Gerbiamieji,

Iš pradžių norėčiau priminti, kad Europos Komisija šių metų vasarą paskelbė viešas konsultacijas tema „Mokyklos XXI amžiuje“. Jos skirtos švietimo plėtotei ir modernizavimui Europos Sąjungos valstybėse narėse. Dokumentas apima 8 sritis, kuriose bendradarbiavimas Europos Sąjungos mastu duotų apčiuopiamų rezultatų. Viena šių sričių yra smurto apraiškų mokykloje mažinimas. Mokyklos skatinamos tobulinti ugdymo procesą ir ugdyti mokinių socialinius, bendravimo ir kitus gebėjimus.

Taigi svarbu, kad mokyklos būtų pasirengusios sutikti XXI-o amžiaus iššūkius ir būtų pajėgios suteikti asmeniui visus reikiamus gebėjimus, kad jis galėtų būti aktyvus visuomenės narys.

Vienas iš tokių iššūkių, su kuriomis susiduria mokykla, yra smurtinio elgesio tarp vaikų plitimas. Tai reiškiny, kuriam reikia skirti ypatingą dėmesį, nes jis ne tik trikdo ugdymo procesą, apsunkina mokinių ir mokytojų darbą, komplikuoja mokinių tarpusavio santykius, bet kelia grėsmę pagrindinių žmogaus teisių užtikrinimui ir turi pavojingas pasekmes. Todėl šis plintantis reiškiny kelia vis didesnį švietimo, daugelio kitų sričių specialistų ir visuomenės nerimą.

Mokyklai priskiriama ne tik akademinė funkcija, bet ir socialinių kompetencijų ugdymas. Taigi mokyklos vaidmuo ugdant viešo gyvenimo įgūdžius yra labai svarbus. Jos uždavinys suteikti gebėjimų mokytis visą gyvenimą, ugdyti bendruosius gebėjimus, padedančius prisitaikyti prie kintančios aplinkos, pasirengti gyventi bendruomenėje ir būti atsakingais ir aktyviais piliečiais.

Kaip rodo tyrimai, elgesio problemų mokykloje paprastai turi tie vaikai, kurie yra patyrę smurtą šeimoje ar kitokiu būdu netinkamai auklėti. Į mokyklą vaikai iš šeimų „atsineša“ pirminį skirtingą suvokimą apie žmonių santykius ir pagal tai kuria savo socialinio elgesio ir santykių su bendraamžiais modelį. Įprastas pedagogų bendravimas ir tradiciniai ugdymo metodai, taikomi pedagogui dirbant su vaikais, ne visada sėkmingi. Tačiau reikėtų suprasti, kad smurto prevencija nėra vieno specialisto ar vienos kurios nors specialistų grupės prerogatyva. Tik dirbant komandoje, įtraukiant tėvus, vaiko teisių apsaugos, policijos tarnybų darbuotojus ir remiantis bendradarbiavimo principais galima tikėtis pozityvių poslinkių mažinant smurtinio elgesio apraiškas.

Labai svarbu, kad į mokyklos prevencinę veiklą būtų įtraukiami patys mokiniai. Mokinių dalyvavimas savivaldos institucijų veikloje skatina mokinių aktyvumą, demokratišką bendravimą, jų indėlis kuriant mokyklos santarvės mikroklimatą yra gerai vertinamas. Mokslininkų teigimu, prevencinių projektų įgyvendinimas, kai į jų vykdymą yra įtraukiami mokiniai, o ypač agresyviai besielgiantys – efektyvi priemonė smurtui mokykloje išgyvendinti.

Mokytojai, mokiniai ir jų tėvai gali prisidėti prie smurto mažinimo pirmiausia jo neignoruodami. Tai reiškia, kad net ir mažiausias smurto pasireiškimo atvejis turi būti paviešinamas ir analizuojamas tiek klasės, tiek ir visos mokyklos lygiu. Svarbu parodyti, kad su smurtu nebus taikstomasi. Jau dabar turime nemažai mokyklų, kurios pačios rodo iniciatyvą, kūrybiškai ir bendruomeniškai sprendžia šią opią problemą: nuolat organizuoja prevencines

savaite, kuria antismurtines grupes, vykdo akcijas, organizuoja diskusijas, įgyvendina bendrus projektus su policija, kitomis organizacijomis ir pan.

Šiandien **norėčiau išryškinti, kas jau nuveikta ir dabar daroma** stabdant smurtą ir patyčias mokyklose.

*Švietimo įstatyme, kituose švietimo sistemą reglamentuojančiuose **teisės aktuose yra įtvirtintas socialinės pedagoginės, psichologinės ir kitos pagalbos teikimas vaikams mokykloje, tėvų konsultavimas šiais klausimais, įtvirtinta mokyklos vadovo atsakomybė už saugios aplinkos mokykloje užtikrinimą.**

*Šiuo metu visose savivaldybėse **veikia pedagoginės psichologinės tarnybos**. Jos nuo 2005 m. finansuojamos mokinio krepšelio lėšomis. Siekiant, kad į šias tarnybas ateitų dirbti tinkami specialistai, 2006 m. finansavimas šioms tarnyboms padidintas dvigubai, 2007 – dar 20 procentų.

*2006 m. Švietimo ir mokslo ministerija skyrė lėšų, kad mokyklose papildomai būtų **įsteigti mokytojų padėjėjų, specialiųjų pedagogų etatai**. Šiomet ministerija skyrė savivaldybėms 1 mln. litų minėtiems etatams įsteigti 222 bendrojo lavinimo mokyklose. Mokyklose dirbančių psichologų atlyginimai šiais metais padidinti 30 proc., taip pat padidėjo socialinių pedagogų algos.

*Pastaruoju metu mokyklose **dirba per 1000 socialinių pedagogų, 350 psichologų ir psichologų asistentų, kitų švietimo pagalbą teikiančių specialistų**. Mokyklose dar stinga psichologų, todėl nuo 2005 m. mokyklose leidžiama dirbti ir psichologo asistentams – specialistams, įgijusiems psichologijos bakalauro laipsnį.

***Esame parengę per 900 mokytojų, galinčių organizuoti patyčių ir smurto prevencijos darbą mokyklose**. Mokytojai buvo mokomi formuoti tinkamą mokyklos saugumo politiką, aiškiai apibrėžti elgesio taisykles mokykloje, įtraukti tėvus ir vaikus į sprendimų priėmimą, stiprinti vaikų tapatumo su mokykla jausmą, įgyvendinti socialinių įgūdžių ugdymo programas, informuoti mokinius, kur kreiptis pagalbos, vykdyti socialinius projektus, mokyti vaikus konstruktyvaus bendravimo ir bendradarbiavimo.

*Kartu su Paramos vaikams centru ir „Vaikų linija“ toliau **vykdome mokymus mokyklų komandoms apie patyčių ir smurto prevenciją**, tęsiame mokymus pradinių klasių mokytojams pagal „Second Step“ programą. **Tęsiame metodinės medžiagos apie smurto prevenciją rengimą** tėvams, vaikams, mokyklos administracijai, socialiniams pedagogams, psichologams.

*Šiomet **parengtas Krizių valdymo mokykloje tvarkos aprašas**, kuriuo siekiama, kad mokyklos būtų tinkamai pasirengusios reaguoti į krizines situacijas ir jas valdyti.

*2007 m. birželio pabaigoje **Seimas priėmė Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymą**, kuris įsigalios nuo 2008 m. sausio 1 d. Šis įstatymas turėtų tobulinti darbą su delinkventinio elgesio vaikais, padėti spręsti vaikų elgesio problemas mokykloje, teikti vaikams sistemingą pagalbą kuo arčiau jų gyvenamosios vietos.

Svarbu suprasti, kad smurto pasireiškimas mokykloje nėra tik mokyklos problema. Tai gili socialinė problema, kuriai reikia kompleksinio požiūrio ir visų institucijų įsitraukimo. Atsižvelgdama į tai, *Švietimo ir mokslo ministerija kartu su Ministro Pirmininko sudaryta **tarpžinybine grupe parengė kompleksinius siūlymus dėl smurto prevencijos mokyklose**, kuriems pritarė Vyriausybės Strateginio planavimo komitetas. Siūlymuose išdėstytos priemonės, kuriomis siekiama didinti švietimo specialistų kompetenciją, diegti tikslines smurto ir patyčių mažinimo programas mokyklose, ugdyti vaikų gyvenimo ir socialinius įgūdžius, yra įtrauktos į šiuo metu rengiamą Nacionalinę smurto prieš vaikus prevencijos ir pagalbos vaikams 2008-2010 metų programą. Vyriausybė smurtui mažinti 2008-iesiems metams Švietimo ministerijai **skyrė 6 mln. Lt. Iš šių lėšų bus diegiamos programos: „Zipio draugai“, „Second step“ ir Olweus programa; mokomi mokytojai ir finansuojamos įvairios kitos priemonės.**

Labai svarbu, kad smurto problemų sprendimu rūpinasi Lietuvos Respublikos Prezidentas ir Lietuvos Respublikos Seimas. Manau, kad daliai ir šios auditorijos yra tekę dalyvauti konferencijose, diskusijose aptariant situaciją ir galimus jos gerinimo kelius.

Visi turime pasidžiaugti nevyriausybinių organizacijų „Vaikų linija“, „Paramos vaikams centras“ ir kitų iniciatyvomis ir aktyvia veikla.

*Vienas iš svarbiausių Švietimo ir mokslo ministerijos darbų artimiausiais metais smurto prevencijos srityje – **pasirengti ir pradėti drauge su partnere - nevyriausybine organizacija**

„Vaikų linija“ - diegti smurto prevencijos programą Olweus, pripažintą kaip vieną iš veiksmingiausių smurto prevencijos programų Europoje. Tikimės, kad ši programa ženkliai sumažins smurto, patyčių skaičių mokyklose ir prisidės prie švietimo kokybės gerinimo.

Gerbiamieji,

Raginu kiekvienos mokyklos bendruomenę, taip pat ir visą visuomenę nesitaikstyti su smurtu! Norėdama apsaugoti mokyklą, savo ligas pirmiausia turi gydytis visuomenė. Turime nepalikti jokios terpės patyčioms. Pradedant nuo politikų, žiniasklaidos iki mokyklinės klasės, šeimos turime **bendromis pastangomis keisti elgseną** skatindami **tarpusavio supratimą, ugdydami toleranciją, vertybines nuostatas ir bendravimo kultūrą.**

Dėkoju už bendradarbiavimą visiems susirinkusiems į šią konferenciją. Linkiu sėkmės, atkaklumo, puikių rezultatų kuriant taikius ir darnius santykius šeimoje, mokykloje, visuomenėje.
